

Blesk

Vtom sjede po nebi fantastický fialový blesk a hned nato se ozve hrozná rána, jako když se trhá nebe.

Shromáždění se zavíná a zašumí, a medvědí hlava se prudce zvedá, náčelník křičí na šamana, ten rozhazuje rukama a něco mu odpovídá, a Mwambo už raději na nic nečeká, zvedne oštěp, na chvíli ho ještě přepadne jakási mlhavá pochybnost, ale on ji překoná a zamíří a hodí.

Když se novopečený náčelník s oštěpem mezi lopatkami složí Yambimu na bosé nohy, vypukne nejdříve ohromené ticho a pak ohlušující řev. Mwambo už nemá čas pořádně si prohlédnout shromáždění a nalézt mezi nimi svou vlastní tvář, ale ví, že tam někde být musí, v bezpečí před podezříváním z hodu oštěpem, a tak se obrátí a tiše prchá lesem zpátky k Věci. Vpadne do dveří a v rozrušení si ne a ne vzpomenout, co teď, "červená pecka" a "modrá pecka" se mu pletou, a tak zmáčkne obě najednou, START i ZPĚT, a to rozhodně není dobře.

Návrat

Mwambův návrat nebyl šťastný.

S Věcí se něco stalo. Vyplivla Mwamba neurvale z tlamy, div si nezlomil nohu, chvíli ještě popleteně cvrčela a pak ztichla.

"Chcípla," zašeptal lítostivě Mwambo.

Teprve pak se rozhlédl. Poznával to tu jen matně, byl pěkně daleko od své vesnice. Jen čas se zase vrátil na své místo.

A slunce pájilo a poraněná noha začala pekelně bolet.

Momo na malinách

Zatímco se Mwambo už druhý den belhal v horečkách lesem domů, ztrácí pojem o čase, Momo šla za vesnicí na maliny.

Saman měl totiž zase svůj mlsný den, přecházel netrpělivě v chýši sem a tam a přemítal, zda by nebyvalo lépe, kdyby si šel pro maliny sám a natrhal si je rovnou do pusy.

Momo už měla čtvrtý kornoutek z listu plný, když za sebou zaslechla kradmé kroky. Otočila se a spatřila velice, velice blízko Dungovo vypoulené oko.

"To ty?" vyhrklá polekaně.

"Ty víc a víc tlustá," šeptal obdivně budoucí náčelník a vlně si ji prohlížel. Momo ucouvla a s oprávněným odporem si ho měřila.

Dungu po ní natáhl chlupatou ruku a ona ho přes ni pleskla a on přiskočil a popadl ji kolem pasu a ona mu vrazila drápky do zpoceného obličejě a oba se svalili do malin. Pak se ozvalo Dungovo bolné zavytí a Momo, celá rozčuchaná, vyběhla z maliní Yambimu přímo do náruče.

Šamana totiž doma napadlo, že ve dvou nasbírají malin dvakrát tolik.

Vtom se v maliní vztyčil kymácející se Dungu a šaman se na něho vyjeveně podíval, pak se na něho zahleděl pozorněji a zvedl v úžasu obočí. Přítáhl Momo blíž k sobě a zahučel jí do ucha:

"Ty nebát, já to vzít na sebe."

A po tváři se mu najednou rozlil vítězoslavný úsměv.

Práce pro šamana

Když se v poledne Mwambo dobelhal do vesnice, točila se mu před očima rudá kola, žhnul jako uhlík a oteklou nohu už ani necítil.

Yambi do něho lil své odporové lektvary a nohu mu potíral jakýmsi slizem, po němž otok opadl a Mwambo nohu opět ucítil - a nebyla to velká radost ze shledání.

Mwambo blouznil a šaman mu přikládal obklady z listů a čaroval, dokud horečky neustoupily.

Polévka

Když se Mwambo konečně kvečer probral z mrákot, přinesl mu šaman mísu kouřící husté polévky.

"Kdo to být?" zamlaskal uznale Mwambo.

"Ach - ty být pryč," povzdychl si Yambi, ty nic nevěděš. Ta polívka - to být Dungu."

"Dungu?" Mwambovi div nezaskočilo. Náhle se mu všechno vybavilo, rozkašlal se a svědomí ho trochu kouslo. "Dungu?" vyrážel ze sebe, "to už - on už -"

"Už není," odušil šaman lakonicky a povzbudivě dodal:

"Ty teď náčelník. Slavnost být co nejdřív. Kmen bez vůdce jako hejno komárů," podotkl. A podal Mwambovi skořápku plnou jakési ohavně tmavé tekutiny.

"Ty vypít," pobídl ho, "ty pak spát až do slavnosti a být potom silný jako kňour."

Jak se stal Mwambo Synem Slunce

A je ráno slavnostního dne, kdy má kmen dostat nového Syna Slunce.

Ochladilo se a odkudsi se přihnaly tlusté zasmušilé mraky, ale Bongové se neohroženě shromáždili na prostranství před totemem a vzrušeně bublali, očekávající obřad. Bubeníci a trubači a zpěváci spustili a po taneční vložce se přistoupilo k hlavnímu bodu programu.

Mwambo, zmalovaný pestře jako papoušek a s olýsalou medvědí hlavou, tlačící ho do ramen, poklekne před totemem a s rozechvěním očekává konečné naplnění svého plánu.

Ze šamanské chýše vychází slavnostním krokem Yambi, v pozdvížených rukou náčelnickou čelenku, a kráčí důstojně k totemu. Zastaví se před Mwambem, zavře oči a dá se do mumlání obřadních formulí. Nikdo se neodvažuje dýchat. Pak Yambi zvedne čelenku a pomalu ji vloží Mwambovi na hlavu.

Konečně! Syn Slunce Mwambo ucítil blaženou křeč vítězství.

A vtom rozetne oblohu fialový blesk tlustý jako baobab a pak pronikavě práskne hrom.

Mwambovo srdce se zastaví. Nový náčelník prudce zvedá hlavu a zaře na Yambiho, jat strašlivým podezřením:

"Jak umřít Dungu?"

Šaman je dotazem udiven, ale rozhodí ruce a v nastalém hluku volá zpět:

"Já mu vypíchnout i druhé oko - slepý k ničemu - my ho snědli -"

A to bylo to poslední, co Mwambo, Syn Slunce, uslyšel.

Jan Hlavička:

HURÁ, HŘBITOV JEDE!

Měli jsme zrovna hodinu počtů. U tabule stál malý Zálesný a snažil se vydělit čtyřicet sedm pěti. Nemohu říci, že by mu to nějak šlo. Špiš nešlo, ale chtěla jsem mu dát šanci, jinak by to byla už třetí pětka v tomto týdnu. Radši dávám dobré známky. Ale nejsem tady jen od nich. Chci ty venkovské děti něčemu naučit. Vyrůstají jako dříví v lese a rodičům, těm je to jedno.

Zálesný se dobral výsledku, tedy podílu osm, a zbytek měl větší než dělitele. Zrovna jsem ho na to chtěla upozornit, když se otevřely dveře a vešel Venca.

Vešel úplně potichoučku. Mlčky. Rozpačitě za sebou zavřel a zůstal stát u koše. Je to chudák. Usmála jsem se na něj a upozornila Zálesného na nesrovnalost ve výpočtu: "Není ti na tom něco divného?" Sláva, bylo! Přece jen není hloupý. Zdárně příklad dopočítal, dostal jedničku pro povzbuzení, celý šťastný si šel sednout a já požádala Dolejše, aby smazal tabuli. K tabuli však přišel s houbou Venca. Pečlivě ji setřel. Poděkovala jsem mu a on ke mně přistoupil a něžně mi vzal z ruky křídou. Byla jsem tak překvapená, že jsem se nezmohla ani na slovo. Nemohu říci, že bych měla strach. Venca nikdy nikomu neublížil, ani ublížit nemůže, ale do zpěvu mi zrovna nebylo. Děti ztichly a čekaly, co bude dál. Otočil se k nim a zeptal se:

"Zdalipak znáte Schusterův vzorec?"

Špendlík by bylo slyšet upadnout. Přiznám se, že jsem o takovém vzorci v životě neslyšela. Bála jsem se, že se zeptá i mě a já se ztrapním, já se svými pěti lety na Ústavu pro učitelky.

"Když ho neznáte, tak se ho naučíte. Dívejte se, je to zcela jednoduché."

Napsal:

$$\frac{(E + K/2) S}{100} = x$$

Neměla bych ho upozornit, že děti ještě nebraly zlomky, ani čísla v závorkách, natož rovnice? napadlo mě, ale radši jsem mlčela. Venca se vypoovídá a zas půjde po svých. Ať má v tom životě taky nějakou radost.

"Tak to je, děti, Schusterův vzorec," pravil hrdě, jako by on sám byl tím neznámým Schusterem. "E jsou dospělí," vysvětloval. "K jsou děti, S roční úmrtnost, x plocha, kterou je ročně potřeba na hroby. Jeden hrob činí zhruba čtyři metry čtvereční, pro dítě do deseti let polovic..."

"Venca, okamžitě toho nech!" vzpamatovala jsem se, ale Venca neposlechl. A přitom poslechnout měl. A na slovo. Začala jsem se trochu bát. Mohlo mě napadnout, že něco není v pořádku.

"... samozřejmě je nutné započítat cestičky a mezery mezi hroby, ale pro hrubou představu nám to postačí. Jestliže průměrná

úmrtí činí 33 promile (Promile jsme nebrali!) a ze sta mrtvých je 54 dospělých a 46 dětí a má-li naše osada dejme tomu tři sta obyvatel, pak snadno dojdeme k výsledku," hbitě dosazoval, "že potřebujeme asi tak 7,62 (Desetinná čísla!) hrobu ročně. Nesmím ovšem zapomenout na tlecí dobu..." zvýšil hlas, zadunělo to, jako by mluvil z plechového sudu.

Zvedla jsem se. Nevím, kde se ve mně najednou všechna ta odvaha vzala, měla jsem toho prostě a jednoduše dost, a vystrkala ho ze třídy. Tentokrát poslechl. Bylo po hodině. Myslím, že dětem to moc nevadilo. Měl následovat pravopis. Připravila jsem si pro ně nádhernou větu: Místo aby vily vily na dámy, dámy z vily vily na vily, zatímco psi na ně vyli, dámy se snažily také výt, a nepřijít Vít, byli by se všichni uvily. Ale pak jsem dala přednost zpěvu. Jasnými hláskami jsem zaplašila nepřijemný pocit, který ve mně Vencu zanechal.

Je to smutné, ale tady v kraji má každá vesnice svého obecního blázna. Neublíží mu. Cítí ho. Člověk by skoro řekl, že snad pro štěstí. Ale žádná druhá nemá Vencu.

Vencu je bývalý obecní hrob. Bydlel na vršku nad vsí. Na hřbitově. Ještě dnes tam můžete spatřit pobořenou zídku, základy márnice, obrostlé šípky a břízami, a jeden jediný hrob.

O hřbitov se prý staral vzorně. Záhony vypleté, kytičky zalité, tráva posekaná, cestičky zametené, mramor vyleštěný, nápisy obnovované, prostě radost pohledět. Když nadešla něčí hodinka, sešel do vsí a počkal si. Pak se hned o nebožtíka postaral jak náleží. Práci zrovna zavalen nebyl, ale stačilo říct a rád se napojil na hydrant a pokropil zahrádku nebo uhasil požár, vyplel jahody, spálil odpadky. Když praskl vodovodní řád, nelenil, přidal se k ostatním robotům a pomáhal kopat. Dosah měl do dvou metrů. Dokonce prý vil holčičkám věnečky z pampelišek, ale z jehličí a umělých květin je prý dělal ještě lépe. Byl jimi tak vyhlášený, že i sousední vesnice si jej u něho objednávaly. Měl i jakýsi smysl pro humor - nic nenamítal proti tomu, když na něj chasníci namalovali vápnem kostlivce a strčili mu do chapadla kosu. Vesnice prý byla v té době přímo vzorná, ukázková.

Pak přišla válka, tady se jí říká "ta emzácká vojna", protože jsme válčili s jakýmsi mimozemšťany. Bůhví jak to vůbec bylo, tenkrát jsem chodila ještě do školky. Všichni roboti museli narukovat, jenom na Vencu vojenští páni zapomněli, protože byl obecní. Byl zkrátka tak na ráně, že si na něj nikdo ani nevzpomněl.

Jednou v noci se připlížil ke stavení Zálesných a ti ho pak celou válku skrývali ve sklepech.

Věděla o tom pouze Cecilie Rumpfbrechtová, to je taková místní telepatka, lidé to aspoň říkají, ale já v nějaké její telepatické schopnosti moc nevěřím. Podle mě je to naprosto obyčejná drbna. Jenomže asi zas tak obyčejná nebude, když si to celou válku dokázala nechat pro sebe.

Po válce to měli všichni Zálesným za zlé. Říkalo se, že Vencu mohl aspoň částečně nahradit odvedené roboty. Ale já už do zdejších lidí začínám tak trochu vidět. Vždycky by se našel někdo, komu by se zdálo, že Vencu odvedl u toho druhého víc práce, a ze závidí by Vencu udal. I sousedním vesnicím, které samy iniciativně přihlásily své hrobky k odvodu, by to mohlo přijít líto. "Prdlajs jsme z toho měli," svěřovala se mi jednou paní Zálesná, "celej den byl zavřenej ve sklepech, museli jsme ho tajit i před děckama, ale ty na to stejné časem přišly, našťástí to nevykvákaly, a aby se aspoň trošku dostal mezi lidi, stahovali jsme večír co večír rolety a brali jsme ho do kuchyně a von nám z vděčnosti vyhrával pohřební pochody, šest jich umí, a taky držel proslovy, těch umí, paní učitelko, pět, já dodneška nemůžu na funus, já tu hudbu nemůžu slyšet, taky nám tisk parte, nejdřív pro rodinu do foty a pak pro celou vesnici, ještě je mám na půdě, von neměl, chuděra, co dělat, tak to bylo, jak říkám, paní učitelko, a co to moje vnuče? Jak mu to jde? Jde to?"

Ani Vencu to neměl po válce lehké. Demobilizovaní roboti mu dávali cítit, že on nebyl na frontě. A se "zažívákem" se frontáci nebavili. Vrátili se trochu omšelé a s vadou na sluchu. Zvláště když šlo o práci. Neradi se zvedali od svých věčných debat: Ty, pamatuješ, jak se tenkrát Boguski našťoval... A pamatuješ, jak Mekkelchlin... Arnulfi mi povídá, takhle se neluxuje, a já na to, já jsem, pane majore, zpěvnej robot... To bylo zrovna tejdén, co se Regner oběsil...

Ale to nebylo ještě všechno.

Ve skřínce na násvi dosud visí vyhláška, poznamenaná žloutenkou času. To ona zrušila Vencu a s ním i ty nejmodernější typy hrobů jako Necrobe nebo Funero. A s nimi i hřbitovy. Náhradou dala pojízdná krematoria, lidové pohroby. Vencu na přání také pohřbíval zehem, ale urničku jste si museli obstarat sami. ... tímto ruší se funkce obecních hrobů, tiito nechť se převedou na jiné práce, popřípadě...

Vencu převedli na jiný úsek, pověřili ho novými úkoly, které dřív dělal z pilnosti a z dobré vůle, vysvětlili mu, že každá, ale vážně každá práce pro obec je užitečná. Vencu to pochopil, zvláště když se nekonalo ono popřípadě, podvolil se a z obecního hrobota se stal obecním robotem. Stejně jako předtím patřil všem a nikomu. Tenkrát se v něm něco zlomilo a ves dostala znenáhlu svého blázna.

Jednou se kupříkladu postavil na náves a vykřikoval:

"Sousedé, sousedé, věnujte mi pozornost. Co máte proti hřbitovům?"

Zastavili se a poslouchali.

"Namítá se, že z nich jde hřbitovní zápach a že zamořují ovzduší. Mohu vás ujistit, sousedé, že Pettenkoffer již roku 1882 ve svém díle Půda a její vztah ke zdraví člověka dokázal, že vzduchová vrstva nad plochou 3407 m², v níž při desetiletém turnusu leží 556 mrtvol, nemůže nikdy obsahovat více než pět milióntin mrtvolného plynu. A co to je? Co je to, ptám se vás, proti jiným znečištěním? To nemůžete ani cítit. Namítnete snad, že vám hřbitov otravuje studny. Není to pravda, sousedé, geologické složení jest zde natolik příznivé, že voda ve studnách je naprosto přefiltrovaná, nenajdete v ní nižádných organických produktů, naopak ji obohacují dusičnany a dodávají jí chuti nadmíru lahodné..."

Chytá ho fantas, pomysleli si, potřásli hlavami a rozešli se.

Nějakou dobu byl klid. Pak nám předvedl Schusterův vzorec a za nějaký čas se mi ve třídě ukázal znovu, v hodině přírodopisu. Beze slova si posloužil křídou a tabulí:

kyselý fosforečnan vápenatý	88,31%
kyselý uhličitán vápenatý	2,43%
kyselý uhličitán alkalických kovů	2,81%
uhličitán hořečnatý	0,29%
nespálené uhlí	6,16%

"Víte, co to je?" otázal se. "Chemické složení popelu devatenáctileté ženy."

Taková klukovina! Okamžitě jsem ho vyhodila. Levou část jsem rázně smazala a ponechala na tabuli pouze čísla. "Děti, kdo z vás dokáže tento sloupec sečíst?" Všechno se musí nějak pedagogicky využít. Ze všeho se dá něco vytěžit. Sečíst to ale nedokázal nikdo, třebaže jsem vymazala desetinné čárky. Dostali to za domácí úkol. Dost jsem je otrávil, protože nazítří jsou Dušičky a děti se na ně moc těší. Nevím proč. To mají za trest, že se dosud nenaucily počítat. Mám takový pocit, že spíš trestám jejich rodiče, ale nevdají, aspoň si uvědomí, že škola stále existuje, že potřebujeme spolupráci rodičů, a musí si zvykat na to, že já to sama stihnout nemohu.

Venkovské Dušičky jsem ještě nezažila. Jsem tady teprve od září. U nás ve městě se slaví poslední týden v červnu, když je dostatek květin. Kdežto tady jsou pohyblivým podzimním svátkem. Tady je všechno obráceně. Měsíci lásky jsou pro ně předletní měsíce. Ve městě je to logicky podzim a zima, protože je dřív tma.

Ráno jsem se oblékla do svátečního. Černého nic nemám, a tak jsem si vzala ten běžový kostýmek, který tady jinak asi neužiji, protože tady není kam a s kým jít. A to kožešinové paletu.

Vesnice byla pustá. Ženské vyvařovaly a mužští vysedávali od rána v hospodě. Černé obleky, černé klobouky, bílé košile, úplný středověk. Neopíjeli se. Jenom seděli, debatovali, úsporně a zvolna de ba to va li, jak je tady v kraji zvykem, a rozvázně upíjeli z hořkých půllitrů.

Děti nikde. Zeptala jsem se stařenky Kropáčkové, která zrovna přebíhala ze stavení do stavení s mísou buchet, zlatavých buchet posypaných cukrem. "Děti? Ty sou, pančelko, támdle jako dycky," zasmála se a napíchla špičatou bradou hřbitovní vršek.

Vydala jsem se za nimi. Nad bývalým hřbitovem stoupal křik mých žáků a bílý kouř. Proskakovali štíplavou a horkou mlhou, házeli po sobě hořící větve, posluchovali se, tahali spoušťačky za vlasy, musela jsem je zkrátka napomenout. Jedině Maruška byla hodná. Stála stranou od těch nezbedů a v hlubokém zamyšlení hleděla do krajiny, chystající se na zimu, do krajiny, která se záhy přikryje bílou peřinou a ulehne k zimnímu spánku, aby nadešly dětské radovánky a děti ze samot se mohly vymlouvat, že pro samé závěje se nedostaly do školky.

"Vezměte si příklad z Marušky," řekla jsem, ale děti odpověděly, že Maruška má službu. "Jakou službu?" "No přece, pančelko, kouká, jestli už nejede hřbitov." Asi to ještě potrvá, než se tady sžiji. Stále něco nechápu, stále se mi něco musí vysvětlavat. V očích jim vidím údiv, že někdo tak chytrý nezná takové samozřejmé věci.

"Víte co? Zahrajeme si nějakou hru," navrhla jsem. Nečekala jsem na to, co řeknou, a hned jsem je začala organizovat. "Rozdělíte se na dvě družstva jako při tělesné výchově. První z

každého družstva vyběhne, vezme tento kamínek a položí ho u té blížší bradavičnaté, vrátí se a postaví se na konec, vyběhne druhý, kamínek sebere, předá ho třetímu a tak dál. Vyhrává družstvo, které se vystřídá nejrychleji."

Pochopili rychle. Marušku na stráži vystřídala kulhavá Zuzanka a děti běhaly, líce se jim zbarvily zdravým ruměncem. Bylo to nesmírně napínavé, bylo to skoro vyrovnané, teď teď se rozhodne, kdo...

"Jedé, už jedé!" rozkřičela se Zuzanka a poskakovala z kopce, jak to jen šlo. Zápolníci běželi okamžitě změnil směr. Družstva se rozpadla. Všechno pádilo dolů po svahu. "Už jede! Hurá!"

Po silnici se pomalu blížil hranatý černý kolos. Aha, zlatý hřeb Dušiček je tu. Jak jsem se mýlila! Zlatým hřebem mělo být nakonec něco docela jiného.

Sešla jsem po cestičce lemované žlutnoucí travou. Na návisi jsem byla současně s pohrobem. Viděla jsem ho poprvé. I zblízka to byla jen velká černá bedna na kolečkách, nic víc.

V domech snad nezůstalo živé duše. Všichni se seběhli na náves. I roboti. Některé už rozeznávám. Esona, Insona, Berta, Nalda... Ze všech nejdivů jsem si zapamatovala Esona, zpívá krásně, zpívá takovým hlubokým hlasem, až se člověku roztočí hlava. Mám ráda hluboké hlasy. Takový míval Roman...

Ale rozhodně nemám ráda, když záci mutují, to s nimi pak není pořízené, neposlouchají, odmouvajjí, jsou drzí, dívají se na mě tak nějak divně a něco vidí pod katedrou.

Pochopitelně nemohl chybět ani Venca. Přišel ještě po mně. Ptistoupil k jedné tetce a řekl: "Teta, zdá se, že vám hoří." Tetka se otočila a vykřikla a spráskla ruce a ježišmarjá a běžela a ježišmarjá a moje husa!

"To jsem zvědavej, to jsem moc zvědavej," bručel si Venca. Prý to říká vždycky.

Pohrobu se na bočních stranách těsně pod střechou otevřela dvířka, z nich vykoukly reproduktory a předvedly zvuk varhan. Venkované stáli vážně, s hlavou skloněnou, zamyšleně. Muži sepijali ruce pod břichem, jako by se báli, že je někdo kopne... Tam je to prý moc bolí... Ale fuj!

Hudba polevila a prodrál se jí melodický hlas: "Občané, uctěme památku našich bližních minutou ticha."

"Tak tohle bysem uměl taky," přerušil začínající minutu Venca a všichni na něj zlobně sykli.

Když minuta uplynula, varhany zapreludovaly a tentýž hlas, ale už ne tak melodicky, pravil: "Občané, vzpomínková pietní slavnost se bude konat ve čtrnáct hodin. Všichni jste srdečně zváni jménem Okresní pohřební služby k uctění památky zesnulých." Varhany dohrály motiv a ticho.

"Tak teď jsem zvědavej," řekl Venca. Dospělí se zatím pomalu rozcházelí do svých domovů a říkali dětem: "Hned se vrací, bude oběd, ať tě nemusím zase shánět."

Pohrobok vyfukoval velikánský stan. Celý bílý a hranatý. Nebyl to stan, jaký pamatuji z letního soustředění učitelé. My měly vždycky kopule a musely jsme si je nafukovat samy, protože tak je to sportovní a tak to náš instruktor Roman chtěl...

"A co kdybych mu ten stan propálil," řekl Venca a z hrudi mu na ukázkou vyšlehl plamínek, prodlužoval se a prodlužoval a na konci se třepil. "To nesmíš, Venco," domlouvala jsem mu. "To by sem přijely pořádkové roboty v bílých přilbách!" Poslechl. "Já vím." A znělo to trochu zahanbeně. Asi se jich také bál. Roboti veteráni byli stranou a lhostejně se dívali, jak se pohrobok produkuje.

Děti pak odběhly domů na pečenou husu, Venca se opřel o zeď hospody a já šla do své bytovky. Snědla jsem skývu černého chleba a zapila ji kyselou smetanou. Je to zdravé. Na chvíli jsem se natáhla, ale jenom na chvíli, protože v půl druhé a deset minut jsem už mířila na náves. Sytá, zarudlá, omámená vesnice se pomalu scházela. Chovali se decentně. Ve městě se říká, že venkované po jídle hlučně říhají, aby tak dali před ostatními najevo, jak dobře se to najedli a že mají na pořádnou baštu. Není to pravda.

Venca neudělal nic. Opíral se o zeď hospody. Díval se. Jako by na něco čekal, jako by se mělo něco stát, jako by se nemohl vynadivat, jako by se na něco připravoval, jako by já nevím co.

Přesně ve čtrnáct hodin - už dlouho jsem nezažila, aby něco začalo skutečně přesně - zaduněly varhany špalírem zvonů a zvonků, ve stanu se najednou objevil otvor a spořádaně vesnici pohloval. Vešla jsem jako poslední. Vlastně ne. Ještě před Vencou.

Seděli jsme na dlouhých nafukovacích polštářích v příjemném teple, všude samé květiny, samozřejmě jenom promítnuté, ale působilo to věrohodně.

"Vyslechněte důležité hlášení. Okresní pohřební služba hledá síly do těchto profesí: dva pracovníky do útvaru obrany..." Nad svíčkami se zatetelila písmena: 2 x útvar obrany. "Jednoho pracovníka do dispečinku pohřební provozovny F 5..." Děti

štěbetaly, někdo si otevřel láhev a láhev zaklokotala.

"... odborného referenta do odboru ekonomicko-obchodního náměstka..."

Následovaly sliby podílů na hospodářských výsledcích, tarifní třídy a podobné hory doly.

Varhany. S nimi zatklivěly housle. Program začínal:

"Jsou v životě lidském chvíle radostné. Jsou v životě lidském i chvíle neradostné, ba přímo bolestné. Je překrásný letní den, na obloze ani mráčku, ptáčky svitofí, mravenečci chvátají jehličím, včelka mezi květy rejdí - a tu se na blankytu ukáže černý mrak. Zamrazí vás. Ano, ten mrak je odchod někoho z vašich blízkých..."

Zadumaně poslouchali. Venca ani muk. Ve vzduchu se chvěla jména otců, matek, dědečků, babiček, vnuků, neteří, švagrů, tchánů, snach, manželek, tetiček, strýců, bratrů, sestřenic, tchyní, sester... s daty narození i úmrtí, tu a tam i fotografie nebožtíka, tedy když byl ještě zaživo, ti bohatší tam měli i film. Klácel se přetahuje s robotem Otou, velmi povedená scénka. Marvel se belhá o holi po polní cestě a mává na pozdrav. Jak symbolické! Stařenka stojí v pozoru a upřeně se dívá do objektivu, vítr jí pocuchává bělostné vlásy. Ta chuděrka nepochopila, že film je pohyb, nikoli fotoateliérové znehybnění.

Nikdo neplakal, aspoň ne hlasitě. Venca nerušil. Ohlédla jsem se. Byl pryč.

Přešlo panoptikum zesnulých, opět zahrály varhany a příjemný, trochu vemlouvavý hlas všechny pozval na lidovou veselici, která se už tradičně koná před mobilním krematoriem a potraví do dvaceti dvou hodin. Všichni jste srdečně zváni!

Venku jsem byla mezi prvními a hned jsem pochopila, proč se děti tolik těšily. Pohrobok se obklopil různými skluzavkami, kolotoči a houpačkami, celá jedna jeho stěna se proměnila v automaty na cukrovou vatu, horké párky a horký čaj, grog, víno. Zdířky se jim lačně otvíraly, sliny se jim sbíhaly. Druhá stěna se změnila ve fotobuňkovou střelnici... a do toho všeho ryčná dechovka spustila tu známou a populární:

Mart'ane, to asi ne,
to o-de mě ne-žá-dej!

Mart'ane, určitě ne,
vždyť jsi vo-žra-lej!

Vý-strč to své-je tý-kadlo,
mě zró-vna něco na-padlo...

Nevkusné. Vždyť jsou tady děti.

Bylo patnáct hodin. Veselice se správně rozjížděla. Venca se opíral o sloup před hospodou a díval se. Stále se jenom díval a mně se zdálo, že v něm cosi vibruje. Pak se mi to už nezdálo. Ozval se pištivý zvuk, takový komáří, a Venca se rozběhl. Z prsou mu vyšlehl modravý plamen, rychle se prodlužoval a roztrpěným konečkem mířil na pohrobota...

... a zhasl.

Venca chvíli stál a pak vrávoravě ustupoval k hospodě. Zarazil se o sloup. Pohrobok měl zřejmě nějaký autodefenzivní systém. Jako by pojízdné krematorium porodilo děčko. Vyjžděl z něho takový černý hranatý vozíček. Vyjel mezi automatem na želé a mezi automatem na cukrovou vatu a mířil k Vencovi. Všichni se rozestoupili. Tohle ještě neviděli. Určitě byli zvědaví, co se Vencovi stane. A Venca se nehýbal a díval se, jako by ztratil vůli.

"Já ho, chlapa, zabiju!" vykřikl starý Jíra a v ruce měl krumpáč a ten krumpáč zvedl nad hlavu a Venca se nehýbal, jenom koukal na ten vozíček a my čekali, až se krumpáč zaboří do černé krabičky, a Venca koukal a krumpáč dopadl na Vencu a Venca padl a ...

... všichni začali křičet, protože padl i Jíra a nehýbal se a dechovka přestala a vozíček se pomalu vracel do dělohy a všichni se seběhli kolem Jíry a nevěděli si rady.

"Trefila ho pepka."

"To má z toho, že se tak rozčiluje. Co mu ten Venca udělal?"

"Táto, tatínku!"

"Dovoďte," rozhrnula jsem je a pokoušela se o srdeční masáž.

"Vodnesem ho do síně," navrhl někdo a přenesli Jíru do veletanu a já mu dala mačkala hrudník a už jsem nemohla a pohrobok už zase dechovkařil. Marnost nad marností, všechno je marnost, napadlo mě.

"Ať pohrobok zjistí..." řekl hlas nade mnou, vzhlédla jsem, byl to děda Zálesný.

Pohrobok konstatoval smrt. Jíru si už nechal. Vydal úmrtní list, vytiskl smuteční oznámení, vytvořil iluzi rakve obložené květinami a věnci, dokonce vykouzlil i jakéhosi hrobota, což mi připadalo zlomyslné, zahrál na housle a zapěl smíšeným sborem, zvenčí doléhala dechovka a děti se cpaly vatou, drahý zesnulý nám odešel, leč neplačte proňho, musíme tam všichni, jednou jsme diváci, jindy zas herci, vystavil účet a dožadoval se kreditní karty a Jírova pro ni poslala zetě, jenže zeť byl kavalír a zatáhl to svou, Jíra kdesi v té bedně už dávno shofel a ve

dvacet dva se zavírá. Kdepak se asi zbavuje popele?

Jarmark běžel dál, teď už jen pro děti. Ostatní zaplnili hospodu a debatovali a debatovali. Tam jsem nešla. Jsem učitelka.

Venca ležel před hospodou a Bernard Rumpfbrecht ho zamysleně obcházel.

"Co říkáte, paní učitelko, něco by se z něho ještě šiklo... Co myslíte? Třeba ten jeho plamenomet. Já bysem ho přimontoval..."

"Nikam nic nepřimontuješ, dědku bláznivá," vykřikla za mými zády Cilka. "Ty bys rozebral i mrtvýho."

"Máte pravdu, paní Rumpfbrechtová," souhlasila jsem. Myslím, že bychom se k němu měli chovat se stejnou pietou jako k člověku.

"To bych rekla," odušila paní Rumpfbrechtová významně.

"Pochybuju, že ho tendle dokáže roztavit," brblal Rumpfbrecht a ukázal na pohrobota.

Cilka si ho nevsímala. Dívala se mi do očí. "Asi jste to, paní učitelko, tak nemyslela, ale jste hodně blízko. Já bych ho pohřbila tam nahoře." Ukázala na vršek. Začínala ho obalovat mlha. "Já vím, ono se to nesmí, ale Venca není člověk, tak co. Každěj nám může... A ty nečum," osopila se na Bernarda, možná i proto, abych si nevsímala, že se jí začíná lámat hlas, "seber Jimrama a Antona a spejte kopat hrob."

Bernard si odplívl, ale uposlechl, protože druhý den byla jáma hotova. Metr široká, dva metry dlouhá, dva metry hluboká. Plochou jako pro dítě do deseti let, vzpomněla jsem si a najednou mi bylo do pláce.

Stáli kolem jámy. Černý venkovský středověk. Bez řečnění. A mně připadalo, že v jejich zbrzděných tvářích vidím něco jako tichý protest. Jako by drželi tryznu za všechny své nebožtíky, za celou minulost, již si bez jakéhokoli odporu nechali vzít, a která se jim teď potulovala po okrese v jarmarečním pohrobotu. Jako by si uvědomili, že stejně snadno se dá ztratit i budoucnost. Venca se pro ně stal předkem, společným předkem, předkem nade předky, symbolem nové minulosti. Lepší než jaká než vůbec žádná. Tak mi to připadalo.

Cilka Rumpfbrechtová se shýbla, nabrala do hrsti zem, pod níž měl Venca zanedlouho zmizet ze světa, a hodila ji do jámy. Zdalipak ví, jak prastarý je to zvyk? Chtělo se mi vysvětlit jim všem, že v dávných dobách měl pouze pohřbený právo na vstup do říše stínů. Jenomže, když někdo padl v boji, nebyl vždycky čas na kopání hrobu. Kamarádi na něj proto hodili tři hrsti hlíny, dostali ho načerno do záhrobí, pak hurá na nepřítele nebo honem od nepřítele. Ale neřekla jsem nic. Nemusím přece pořád učit.

Jeden po druhém nabírali hlínu do dlaní a sypali ji na Vencu, pak si očistili ruce a scházeli tam dolů, kde jim dodýchávaly komíny, a když na mě přišla řada zabořit ruku do hromady studené prsti a nikdo se nad tím nepozastavil a každému to přišlo úplně samozřejmé a pan Anton s lopatou ani nehnul brou, pochopila jsem, že od nynějška patřím mezi ně.

Třeba se tady nakonec ještě i vdám za nějakého venkovského Romana. Jednou nám třeba řeknou, že pro nás vystavěli velikánský společný dům a že si máme sebrat své věci a jít, protože naši vesnici potřebují na něco jiného. Jsme na vás hodní, dáváme vám dům, vy buďte také hodní. No a pak vezmu do náručí našeho Venouška, tak se určitě bude jmenovat náš syn, a zřejmě půjdu. Ale třeba taky ne. Teprve uvidím, kolik budu mít odvahy.

